

Nr 63.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1911 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående inlösen i vissa fall för statsverkets räkning af ränta å skattefrälsehemman m. m.

(3:e Afd.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 161, af den 24 mars 1911 har Kungl. Maj:t under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen besluta,

1) att ränta å skattefrälsehemman, hvilken genom köp, byte eller gåfva kommit från kronan i enskild persons eller verks, menighets eller inrättnings ägo, må för statsverkets räkning inlösas enligt hvad i nådiga förordningen den 11 september 1885 samt nådiga kungörelserna den 6 maj 1904 och den 14 maj 1909 stadgas, utan hinder däraf att räntan vid något tillfälle, före den 1 april 1911, varit med jordäganderätten förenad;

2) att hvad i nådiga kungörelsen den 3 februari 1888 och lagen den 2 december 1892 stadgas angående ersättning till ägare af skattefrälsehemman, hvars skattefrälseränta, ehuru varande af den beskaffenhet, som afses i nådiga förordningen den 11 september 1885, icke blifvit af statsverket inlöst, skall äga tillämpning jämväl i fråga om ägare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke varder inlöst, ehuru enligt den under 1) föreslagna bestämmelse inlösen är medgifven; samt

3) att de belopp, som kunna ifrågakomma att af statsmedel utbetalas för inlösen af skattefrälseräntor och gäldande af ersättning till

ägare af skattefrälsehemman enligt hvad nu är sagdt, må förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten böra hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Till ofvanberörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anfört följande:

Departements-
chefens
yttrande.

»Skattefrälse- och frälsekatteeräntor skilja sig, som bekant, från hvarandra i fråga om sättet för deras tillkomst. De förra grunda sig därpå, att kronan till någon enskild öfverlåtitt sin rätt till den från ett skattehemman utgående räntan. De senare däremot härleda sig från aftal mellan enskilda och hafva i allmänhet uppkommit därigenom, att ett frälsehemmans ägare vid försäljning af hemmanet förbehållit sig och efterkommande viss ränta från detsamma.

I samband med grundskatternas afskrifvande har medgifvits inlösen af frälseräntor för statsverkets räkning. Denna förmån tillkommer emellertid endast skattefrälseräntor, och äfven vissa af dem äro därifrån undantagna.

Enligt nådiga förordningen den 11 september 1885 må de räntor å skattefrälsehemman, hvilka genom köp, byte eller gåfva kommit från kronan i enskild persons eller verks, menighets eller inrättnings ägo och icke blifvit med jordäganderätten förenade, sedan behörig utredning om dessa utskylders rätta natur och belopp ägt rum, inlösas för statsverkets räkning, i mån som vederbörande ägare därom framställer anbud. Tiden för framställande af sådant anbud var ursprungligen begränsad till ett år från förordningens datum, men ny tid har därefter på grund af särskilda beslut af Riksdagen gång efter annan blifvit utsatt, och för närvarande gäller enligt nådiga kungörelsen den 14 maj 1909, att inlösen må äga rum, därest anmälan därom göres inom utgången af år 1912. Inlösningssumman skall utgöras af det belopp, som erhålles genom kapitalisering af räntans värde för år efter en räntefot af 4 procent. Nämnda värde åter skulle enligt 1885 års förordning bestämmas efter medeltalet af 1874—1883 årens markegångspris med tillagd forsellönsersättning af 8 öre kubikfoten för råg och korn samt 6 öre kubikfoten för hafre, men skall numera enligt nådiga kungörelsen den 6 maj 1904 beräknas efter medeltalet af 1893—1902 årens markegångspris med tillägg af nämnda forsellönsersättning, under iakttagande dock att inlösningspriset ej i något fall må understiga det belopp, som motsvarar räntans värde enligt den i 1885 års förordning angifna beräkningsgrund.

För de inlösta räntorna gälla samma bestämmelser som för annan grundskatt till staten, och de äro alltså i sin helhet afskrifna.

För att inlösen skall komma till stånd, erfordras, såsom nyss nämndes, anbud från ränteägarens sida. I syfte att räntegifvarne äfven i de fall, då sådant anbud icke framställts, skola komma i åtnjutande af grundskatteafskrifningens förmån, har genom nådiga kungörelsen den 3 februari 1888 föreskrifvits, att ägare af skattefrälsehemman, hvars ränta, ehuru varande af den i 1885 års förordning afsedda beskaffenhet, icke blifvit af statsverket inlöst, skulle från och med år 1888 erhålla årlig ersättning af statsmedel. Denna ersättning, hvars belopp stigit i mån af grundskatteafskrifningens fortgång, utgår enligt lagen den 2 december 1892 efter afskrifningens fullbordande med en summa motsvarande den årliga räntans hela belopp.

Någon medverkan till aflyftande af frälseeskatteräntorna lämnas icke från det allmännas sida, och likställda med dem i detta afseende äro de enligt 1885 års förordning från inlösen undantagna skattefrälseräntorna.

Redan vid 1886 års Riksdag föreslogs i en inom Andra kammaren väckt motion, att det i 1885 års förordning för inlösen af skattefrälseränta stadgade villkoret, att räntan icke *blifvit* med jordäganderätten förenad, skulle ändras därhän, att hinder mot inlösen skulle möta, endast om räntan *är* förenad med jordäganderätten. I häröfver afgifvet utlåtande anförde statsutskottet, att en af motionären såsom exempel omnämnd skattefrälseränta, som ansetts icke kunna inlösas, upphört att finnas till, då ränteägaren inköpt hemmansdelen, hvilken genom ränte- och jordäganderättens förening i en hand erhållit naturen af rent frälse. Då sedermera efter någon tid jord och ränta å nyo åtskilts, hade den nya räntans tillkomst samt dess storlek och beskaffenhet varit beroende uteslutande af det aftal, som vid jordens försäljning träffats mellan säljare och köpare. Denna sistnämnda ränta vore tydligen af frälseeskattenatur; och då det icke syntes tillrådligt att ikläda staten någon skyldighet att inlösa räntor eller afgäld, som utan någon statens mellankomst tillkommit eller kunde tillkomma genom aftal mellan enskilda, hemställde utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas. Denna hemställan godkändes af båda kamrarna.

Sedan Riksdagen i fråga om senare förslag i liknande syfte vidhållit samma ståndpunkt, uttalades en motsatt mening af ett inom Andra kammaren vid 1901 års Riksdag tillsatt tillfälligt utskott, som hade att afgifva yttrande öfver en i kammaren väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, om och på hvilka villkor de frälseräntor, som det enligt gällande författningar ej åläge statsverket att inlösa, skulle kunna

aflyftas. Utskottet gjorde gällande, att en frälseräntas egenskap att ursprungligen vara kommen från kronan och att alltså utgöra en skattefrälseränta uppenbarligen icke kunde med rätta sägas försvinna eller förvandlas genom den omständigheten, att äganderätten till räntan och äganderätten till jorden någon gång blifvit förenade i samma hand. Föreningen kunde visserligen anses innebära ett inställande tillvidare af räntans utgörande men föranledde hvarken dess fullständiga tillintetgörande ej heller dess utbytande mot en ny ränta af annan natur. Frälseräntorna räknades enligt lag såsom fast egendom och kunde således ej försvinna. De vore upptagna i taxeringslängderna och kunde när som helst förvärfvas genom laga fång utan ny afhandling om deras belopp eller med hvilka persedlar de skulle utgå. Utskottets hemställan om bifall till motionen godkändes af Andra kammaren, men frågan förföll på grund af Första kammarens motstånd. Äfven vid Riksdagarna 1903 och 1904 förföllo liknande förslag genom kamrarnas skiljaktiga beslut.

Slutligen enades kamrarna vid 1905 års Riksdag om en skrifvelse, som den 10 maj 1905 afläts till Kungl. Maj:t. I denna anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor de, som utgjorde sådana frälseräntor, som enligt gällande författningar icke af statsverket inlöstes, kunde sättas i tillfälle att lösa sig från dessa räntor, och för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen blifvit hörda öfver denna framställning, afgaf kammarkollegiet, på grund af nådig remiss, underdånigt utlåtande öfver densamma.

Kollegiet, som framlade förslag till bestämmelser om aflösning af de frälseräntor, hvilka enligt kollegiets förmenande icke borde af statsverket inlösas, erinrade därjämte, hurusom en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit att genom ändring af eller tillägg till förordningen den 11 september 1885 rätten att få skattefrälseräntor inlösta af statsverket måtte utsträckas till att omfatta alla dylika räntor, som kommit från kronan i enskild ägo och vid den tid inlösen komme att ske utginge af jord, till hvilken ränteägaren ej innehade äganderätt. Det kunde enligt kollegiets mening ifrågasättas, huruvida ej åt förordningens bestämmelse i ämnet kunnat och bort från början gifvas sådan vidsträcktare tillämpning. Att döma af motiven till bestämmelsen syntes som om meningen varit, att skattefrälseräntorna skolat härutinnan alldeles likställas med kronotionde, som finge inlösas. Emellertid hade under inlösningens fortgång den uppfattningen allt hittills gjort sig

gällande, att så snart i fråga om en statsverket till inlösen hembjuden frälseränta vid anställd undersökning i jordeböcker eller andra för kollegiet tillgängliga handlingar anträffats någon anteckning eller spårats något förhållande, på grund hvaraf antagas kunnat att jordäganderätten varit vid något tillfälle, om än aldrig så aflägsset i tiden, förenad med rätten till räntan, den hembjudna frälseräntan ej vore af beskaffenhet att kunna för statsverkets räkning inlösas, hvadan i sådana fall gjorda hembud afslagits. Härmed sammanhängde ock de fall, då vid anställd undersökning rörande hembjudna frälseräntor jorden befunnits vara af krono- eller annan därmed jämställd natur, den tid räntan upplåtits af kronan. På grund af den gängse uppfattningen, att i dylika fall förutom räntan jämväl äganderätten till jorden skulle hafva utan särskild ersättning öfvergått till ränteägaren, hade hembjudna frälseräntor af antydda beskaffenhet, de så kallade kronofrälseräntorna, icke heller ansetts vara enligt gällande förordning lösningsbara. Ehuru efter utfärdandet af Kungl. Maj:ts särskilda nådiga bref den 31 december 1888 i frågor om inlösen till statsverket af ett flertal frälseräntor inom Stockholms och Uppsala län en mindre sträng tillämpning af den nämnda föreskriften i 1885 års förordning gjort sig gällande, hade likväl efterhand något hundratal hembud å inlösen för statsverkets räkning af frälseräntor blifvit på antydda grunder afslagna.

Med den angifna tolkningen af åberopade förordning hade det visat sig vara rätt vanskligt och förenadt med stor osäkerhet att i de särskilda fallen utmärka gränsen mellan lösningsbara och icke lösningsbara frälseräntor. Behovvet af fullt objektiva grunder för bestämmande af denna skillnad syntes än mer göra sig gällande, därest, på sätt nu blifvit ifrågasatt, någon åtgärd vidtoges för aflyftande af de icke lösningsbara frälseräntorna.

På grund häraf och då genom lösningsrättens utsträckning i enlighet med hvad sålunda antydts de olägenheter, som vore förenade med frälseräntornas tillvaro, skulle till afsevärd del försvinna, har kollegiet hemställt, att till förtydligande af berörda stadgande i 1885 års förordning måtte uttryckligen förklaras, att lösningsrätten utsträcker på ofvan angifvet sätt.

I samma ärende har därefter äfven lagberedningens underdåniga utlåtande inhämtats. Beredningen har däri såsom sin mening uttalat, att då angifna olikhet i behandlingen af räntor, som till sin uppkomst vore likartade, knappt kunde anses vara från principiell synpunkt berättigad och fasthållandet af nämnda grundsats vid tillämpningen af 1885 års förordning visat sig leda till påtagliga oegentligheter, förordningen

borde underkastas sådan jämkning att en ränta, som eljest skulle kunnat inlösas enligt förordningen, icke därifrån uteslötes blott på den grund att räntan vid något tillfälle innan förordningen trädde i kraft varit förenad på samma hand med jordäganderätten. Beträffande däremot sådana skattefrälseräntor, som äfven efter antydda utvidgning af tillämplighetsområdet för nämnda förordning ej fölle under densamma, syntes för att vinna syftemålet att bringa alla dylika räntor till upphörande lämpligen kunna föreskrifvas, att i fråga om dem finge tillämpas de bestämmelser, som komme att gälla beträffande frälsekatte-
räntor.

Frågan om åstadkommande af bestämmelser angående aflösning af frälsekatte-
räntor och öfriga frälseräntor, som icke böra af statsverket inlösas, har sedermera öfverlämnats till justitiedepartementet, enär för det afsedda ändamålets vinnande erfordras lagstiftning af civillags natur. Enligt hvad chefen för nämnda departement meddelat mig, äro lagförslag i ämnet under utarbetande och torde kunna inom den närmaste framtiden af honom anmälas för Eders Kungl. Maj:t, men är det dock, särskildt som förslagen skola underställas granskning af lagrådet, ovisst, om framställning i ärendet kan aflåtas till innevarande års Riksdag.

Då något hinder icke synes möta, att frågan om rätt att påkalla inlösen jämväl af sådana skattefrälseräntor, som varit med jordäganderätten förenade, behandlas fristående från förslagen om aflösning af de icke inlösningsbara frälseräntorna, och det förefaller mig angeläget, att det förra ärendet redan detta år blir föremål för Riksdagens pröfning, anhåller jag att nu få anmäla detsamma för Eders Kungl. Maj:t.

Den enligt 1885 års förordning — med den tillämpning som denna erhållit och som efter min uppfattning torde öfverensstämma med hvad från början afsetts — gällande grundsatsen, att skattefrälseräntor icke inlösas af statsverket, om rätten till ränta och äganderätten till den jord, af hvilken räntan utgår, någon gång varit förenade i samma hand, är utan tvifvel för vissa fall berättigad. Genom sådan förening kan nämligen hafva föranledts en faktisk och rättslig sammanläggning af räntan och jorden till en enhet. Om i dylika fall genom något förfarande af jordens ägare, i allmänhet genom förbehåll vid försäljning af jorden, en ränta sedermera ånyo lagts på densamma, är denna ränta af enskild natur, och någon principiell anledning att behandla den på annat sätt än öfriga frälsekatte-
räntor finnes icke.

Lika otvifvelaktigt är emellertid, att förening af rätten till ränta och jord i samma hand icke alltid medför räntans sammanläggning med

jorden. Som bekant anses frälseränta såsom fast egendom, en åskådning, som fick uttrycklig bekräftelse genom nådiga förordningen den 10 april 1810 och för närvarande äger sitt stöd i lagen den 24 maj 1895 angående hvad till fast egendom är att hänföra. Har ränta i enlighet med nämnda åskådning lagfarits såsom ett själfständigt rättsobjekt, kan den icke förlora denna egenskap endast därigenom att samma person blir ägare äfven af jorden. Särskildt tydligt är detta, om räntan besväras af in-teckning. Skulle i sådant fall föreningen med jorden utan vidare omintetgöra räntans själfständiga tillvaro, ginge in-teckningshafvarens säkerhet förlorad eller ock finge ansvaret för in-teckningen anses vara öfverflyttadt på jorden, hvilket, om denna förut vore in-tecknad, kunde föranleda olösliga svårigheter. Att sammanläggning icke af sig själf äger rum har äfven från Riksdagens sida vunnit uttryck, i det Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 5 maj 1893 anhållit om utarbetande af lagförslag i syfte att, sedan frälseränta en gång blifvit förenad med frälseskattehemmanet, jorden och räntan icke skulle få åter skiljas, och riktigheten af denna uppfattning har under berörda lagstiftningsfrågas fortsatta behandling ansetts själfklar.

Det är sålunda långt ifrån uteslutet, att en skattefrälseränta, som förvärfvats af fastighetens ägare, fortbestår såsom förut, utan att föreningen med fastigheten medför annan förändring, än att de i räntan ingående förmåner tillsvidare icke utkrävas eller erläggas. Skiljes en sådan ränta åter från fastigheten, synes det knappt kunna bestridas, att räntan efter fränkiljandet är densamma som före föreningens inträdande. Räntan har bevarat sin natur af skattefrälseränta, och någon befogad invändning mot att medgifva dess inlösen för statsverkets räkning lika med andra dylika räntor torde icke kunna göras.

Jag delar därför den mening, att det i 1885 års förordning gjorda undantaget för skattefrälseräntor, som blifvit förenade med jordäganderätten, går för långt. Skall i fråga om rätten att få ränta inlöst hänsyn tagas till en sådan, sedermera upphörd förening, torde det riktiga vara, att inlösningen göres beroende af en i hvarje särskildt fall företagen pröfning, huruvida föreningen rubbat räntans egenskap af skattefrälseränta.

Tillämpningen af en bestämmelse i sist angifna riktning skulle emellertid blifva förbunden med synnerliga svårigheter. Erfarenheten från handläggningen af de ärenden, i hvilka på grund af nu gällande bestämmelser erfordrats pröfning, huruvida räntan någon gång varit förenad med jordäganderätten, visar tydligt nog, huru otillräckligt för en sådan undersökning det tillgängliga materialet ofta är. Allra mest är

detta förhållandet i fråga om de äldre tider, för hvilka taxeringslängder icke finnas, men äfven den ledning dessa längder lämna för de tider desamma afse torde icke i alla fall kunna anses motsvara skäliga anspråk på fullständighet och trygghet.

Ännu svårare skulle vara att afgöra, hvilken inverkan en förening mellan ränta och jord utöfvat på den förras natur. Mera allmängiltiga regler att lända till efterrättelse vid en sådan pröfning torde endast i ringa omfattning kunna uppställas. Sannolikheten för en verklig sammanläggning såsom påföljd af äganderättens förening synes emellertid hafva varit större i äldre tider, då räntans egenskap af ett själfständigt rättsobjekt i allmänhet icke erhållit sin formella bekräftelse genom räntans lagfarande såsom en särskild fastighet. För dessa tider, då bevisning om att förening ägt rum sålunda skulle äga sin förnämsta betydelse, är, såsom nyss nämndes, svårigheten att åstadkomma sådan bevisning störst. Häri ser jag ytterligare ett skäl, hvarför ett stadgande, som låte räntans inlösbarhet bero af en inträdd förenings rättsverkningar i det särskilda fallet, icke kan antagas i stort sedt leda till ett rättvist och riktigt resultat.

Att undersökningsmaterialets ojämnhet och bristfällighet varit till stort hinder äfven vid tillämpningen af nuvarande bestämmelser är gifvet. I icke så få fall torde inlösen hafva skett, ehuru förhållandena, om de varit behörigen utredda, icke skulle hafva medgifvit sådan, och å andra sidan lära de grunder, på hvilka gjorda anbud om inlösen afvisats, icke kunna anses alltid hafva varit fullt betryggande. Hvad som härvid framför allt måste anses otillfredsställande är, att till följd af den större lättheten att bevisa en förening, som förekommit under senare tider, förbudet mot inlösen med särskild styrka gjort sig gällande för de fall, då, enligt hvad jag förut antydte, man har de starkaste skälen att ifrågasätta riktigheten af antagandet om en genom föreningen åstadkommen förändring af räntans natur. Tillämpningen har för öfrigt varit i viss mån vacklande. Såsom kammarkollegiet i sitt utlåtande omnämnt, afslagos till en början ansökningar om inlösen, så snart någon som helst anledning fanns till antagande, att förening ägt rum, men har sedermera uppfattningen i detta afseende varit mindre sträng.

Af hvad jag nu anfört torde framgå, att gällande bestämmelse i förevarande ämne ger anledning till befogade erinringar, samt att ett stadgande, hvarigenom man sökte uppdraga den principiellt riktiga gränsen mellan de förutsättningar, under hvilka inlösen borde eller icke borde medgifvas, säkerligen icke skulle leda till målet. Vid sådant förhållande synas goda skäl tala för att, såsom kammarkollegiet och lag-

beredningen ifrågasatt, i hufvudsak eftergifva omförmälda villkor för skattefrälseräntors inlösbarhet. Otvifvelaktigt skulle man härigenom komma ett rättvist resultat väsentligt närmare än med nuvarande bestämmelse. Den förökning i utgift, som skulle förorsakas statsverket genom att man sålunda toge steget fullt ut i stället för att anlita den såsom principiellt riktig förut angifna utvägen, är säkerligen icke af större betydelse. De fall, i hvilka det skulle kunna behörigen utredas, såväl att ränta och jord varit med hvarandra förenade, som ock att räntan förlorat egenskapen af skattefrälseränta, torde nämligen icke vara särdeles många.

Såsom jag förut nämnt, har kammarkollegiet föreslagit, att ränta skulle få inlösas, om densamma vid den tid, då inlösen ifrågakomme, icke vore i jordägarens hand, hvaremot lagberedningen ansett, att ränta icke borde vara utesluten från inlösen blott därför, att den vid något tillfälle, innan 1885 års förordning trädde i kraft, varit förenad med jordäganderätten. Att inlösen skulle få ske, ehuru räntan vid den tid, då dylik åtgärd komme i fråga, innehades af jordägaren, har icke från något håll förordats. Äfven jag finner uppenbart, att inlösen i sistnämnda fall icke bör medgifvas. Syftet för statsverkets åtagande att inlösa skattefrälseräntor är ju att bereda ägarna af skattefrälsejord samma lättnad, som ägarna af skattejord vunnit genom grundskatternas afskrifning. Detta syfte påkallar icke inlösen af räntor, som upphört att utgå. I öfrigt synes det vara önskvärdt att gifva räntornas aflyftande största möjliga omfattning. Annan begränsning torde därför icke böra stadgas än den, som erfordras på det icke en jordägare, som innehar äfven räntan, skall föranlåtas att ånyo fränskilja denna för att få densamma inlöst af statsverket. Att af detta skäl stanna redan vid den tidpunkt, då 1885 års förordning trädde i kraft, synes knappt vara befogadt, då bestämmelserna i denna förordning icke kunna förmodas hafva gifvit jordägare anledning till dylika åtgärder. Å andra sidan förefaller det tydligt, att rätten till inlösen icke utan våda för missbruk kan göras beroende af förhållandet vid den tid, då inlösen begäres. Den begränsning, som låge närmast till hands, vore väl den, att inlösen skulle vara utesluten, om förening mellan räntan och jorden inträdt eller fortfarit, efter det den ändrade bestämmelse jag nu ämnar föreslå trädt i kraft. Äfven ett sådant stadgande skulle dock kunna föranleda missbruk, i det att under den tid, som förflöte mellan det förslaget blefve känt och bestämmelsens ikraftträdande, räntor fränskildes i berörda syfte. Gränsen synes därför böra sättas till en tid, som ungefär sammanfaller

med den, då förevarande förslag kan komma att framläggas för Riksdagen.

I samband med vidtagande af omförmälda förändring synes böra föreskrifvas, att hvad i nådiga kungörelsen den 3 februari 1888 och lagen den 2 december 1892 stadgas angående ersättning till ägare af skattefrälsehemman, hvars skattefrälseränta, ehuru varande af den beskaffenhet, som afses i förordningen den 11 september 1885, icke blifvit af statsverket inlöst, skall äga tillämpning jämväl i fråga om ägare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke blifver inlöst, ehuru enligt nu föreslagna bestämmelse inlösen är medgifven.

I fråga om de skattefrälseräntor, som, äfven efter en utvidgning af tillämplighetsområdet för 1885 års förordning, ej skulle falla under densamma, har lagberedningen föreslagit, att beträffande dem de bestämmelser, som komma att gälla angående frälse-skatteräntor, skulle erhålla tillämpning. Huru i detta afseende bör förfaras, är en fråga, på hvilken jag nu icke har att ingå, då den tillhör området för den till justitiedepartementet öfverlämnade lagstiftningen angående de frälseräntor, som icke böra af statsverket inlösas.

Kammarkollegiet synes hafva antagit, att anledningen till att de så kallade kronofrälseräntorna för närvarande icke anses inlösningsbara ligger däri, att dessa räntor skulle vara likställda med skattefrälseräntor, som varit med jordäganderätten förenade. Af den föreslagna förändringen i bestämmelserna angående sistnämnda räntor skulle väl under denna förutsättning följa, att äfven kronofrälseräntorna finge inlösas. Utan att nu vilja upptaga detta spörsmål till afgörande finner jag mig endast böra uttala min tvekan, huruvida icke jämväl kronofrälseräntorna snarare böra anses ingå under den lagstiftning, som kan komma att gälla om frälse-skatteräntorna. Den jord, från hvilken ränta af ifrågavarande slag upplåtits, har ju genom att, jämte den kronan tillkommande räntan, af kronan öfverlätas till frälseman erhållit frälse natur, och den nu utgående räntan, som därefter genom enskildt aftal skilts från jorden, är till sin uppkomst och sitt innehåll beroende af detta aftal.

Enligt den nådiga proposition, som låg till grund för 1885 års förordning, beräknades att statens utgift för inlösen af skattefrälseräntor, jämte med dem från början likställda men på grund af begränsningen af senare beslut om inlösnings-tidens förlängning numera ej inlösningsbara kronotonde och rätt till arbete eller hofveri, skulle uppgå till omkring 4,000,000 kronor. Det bestämdes, att de belopp, som för dessa utskylders inlösande kunde ifrågakomma att af statsmedel gäldas, skulle

få förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten borde hos Riksdagen till ersättande anmälas. Sedermera har Riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag vid olika tillfällen för inlösningsens verkställande anvisat medel, tillsammans uppgående till 3,070,000 kronor. Då år 1890 framställning om sådant afsättande af medel sista gången gjordes hos Riksdagen, anförde dåvarande chefen för finansdepartementet att, om tilläventyrs något mindre belopp ytterligare skulle varda erforderligt för berörda ändamål, detsamma syntes böra af statskontoret förskjutas för att därefter hos Riksdagen till ersättande anmälas, hvaremot vidare afsättning å riksstaten för ändamålet ej komme att erfordras. I enlighet härmed har sedermera förfarits. Den nu föreslagna förändringen af villkoren för räntors inlösen skulle gifvetvis föranleda förökning af statsverkets utgifter för ifrågavarande ändamål, men beloppet af densamma kan icke närmare beräknas. Någon anledning synes emellertid icke föreligga att vidtaga förändring i den nuvarande ordningen för utgifternas bestridande».

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställer,

att Riksdagen må besluta,

1) att ränta å skattefrälsehemman, hvilken genom köp, byte eller gåfva kommit från kronan i enskild persons eller verks, menighets eller inrättnings ägo, må för statsverkets räkning inlösas enligt hvad i kungl. förordningen den 11 september 1885 samt kungl. kungörelserna den 6 maj 1904 och den 14 maj 1909 stadgas, utan hinder däraf att räntan vid något tillfälle, före den 1 april 1911, varit med jordägenderätten förenad;

2) att hvad i kungl. kungörelsen den 3 februari 1888 och lagen den 2 december 1892 stadgas angående ersättning till ägare af skattefrälsehemman, hvars skattefrälseränta, ehuru varande af den beskaffenhet, som afses i kungl. förordningen den 11 september 1885, icke blifvit af statsverket inlöst, skall äga tillämpning jämväl i fråga om ägare af skattefrälsehemman, hvars ränta icke varder inlöst, ehuru enligt den under punkt 1) föreslagna bestämmelse inlösen är medgifven; samt

3) att de belopp, som kunna ifrågakomma att af statsmedel utbetalas för inlösen af skattefrälseräntor

och gäldande af ersättning till ägare af skattefrälsehemman, enligt hvad nu är sagdt, må förskjutas af tillgängliga medel, hvarefter förskotten böra hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Stockholm den 5 maj 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
